

Rett til læring

Presentasjon
av NOU
2009:18

”Rett til læring”

Ledersamling i
Narvik
20.01.2010

Utvalgsmedlem
Øystein Lund

Utvalgets mandat – bredt og sammensatt

- Se på den ordinære opplæring
- Vurdere spesialundervisningen
- Foreslå tiltak som bidrar til...
 - bedre organisering
 - effektiv ressursbruk i en
 - helhetlig tiltakskjede med
 - målrettet og koordinert hjelp
 - nærmest mulig brukeren
- Særskilt omtale av atferdsproblemer og sosiale og psykiske vansker
- Innenfor eksisterende ressursrammer.

I henhold til noen overordna prinsipper

- Tilpasset opplæring
- Likeverdig tilbud
- Inkluderende miljø
- Universell utforming

Prinsipper og veivalg...

- Mangfoldsperspektiv - ikke likhetsperspektiv
- Likeverd forutsetter forskjellsbehandling
- Fokus på den ordinære opplæring – og på spesialundervisningen
- Bredt inkluderingsperspektiv fremfor ”vanskegruppe-fokus”
- Bedring av utbytte for den enkelte
 - primært gjennom bedring av det allmenne systemet
 - dernest gjennom individuelle rettigheter

Barn, unge og voksne med særskilte behov

- 1% i barnehagen får spesialpedagogisk hjelp og 7 % i grunnskolen får spesialundervisning
- 20–25 % har behov for tilrettelegging
- Individuelle årsaker og systemsvakheter

Rett til læring

- Lik rett til utdanning, men ikke likeverd i utbytte
- Noen kommer systematisk dårligere ut enn andre
 - I den ordinære opplæringen
 - I spesialundervisningen
- Sterk individorientering i spesialundervisningen – mindre fokus på systemfaktorene
- For andre er godt utbytte et resultat av at foreldre har kjempet tunge kamper
- Inkluderende fellesskap gir god læring

Videregående opplæring

- Frafall: Høyt, stabilt og sterkt knyttet til...
 - Foreldres utdanning
 - Karakterer i grunnskole
 - Førstevalg eller ikke...
- Lite bruk av alternative opplæringsløp
- Evaluering av "Differensieringsprosjektet" peker i retning av at tilpasset opplæring løses ved reduserte faglige forventninger/krav til eleven.
- Ansvar for å realisere grunnleggende prinsipper om inkludering og tilpasset opplæring privatiseres til den enkelte lærer.

Hovedproblemstillinger

- Ensretting og mangel på hensyn til mangfoldet
- Ulik praktisering og forståelse av regelverket
- Mangel på samordning og samarbeidskompetanse
- Problematisk sider ved dagens spesialundervisning

Spesialundervisning i grunnskolen

- Økende andel får spesialundervisning etter enkeltvedtak
- Større andel spesialundervisning på ungdomstrinn enn på barnetrinnet, men økende på begge
- Stabil kjønnsfordeling der 69 % er gutter
- 77 % får spesialundervisning alene eller i små grupper mer enn halve tiden
- Utstrakt bruk av assistenter i spesialundervisningen

Trekk ved spesialundervisningen i grunnskolen	Ønsket utvikling
Spesialundervisning iverksettes sent	Tidlig innsats og forebygging av problemer
Stor bruk av assistenter og timer som ikke gjennomføres fordi spesiallæreren brukes som vikar	Lærere med høy pedagogisk og spesialpedagogisk kompetanse er avgjørende for læringsutbyttet
Mer segregering av elever i egne tilbud og en økning i omfang av spesialundervisning	Inkluderende og differensiert opplæring gir best resultater
Svært lite systematiske vurderinger av elevenes læringsutbytte av spesialundervisningen	Kontinuerlige vurderinger med parallelle korrigeringer av undervisningen er avgjørende
Rigide prosedyrer, stabile opplegg, undervisningen uten forklaringsbidrag til læringsutbytte, avlastningsfunksjoner for lærerne	Fleksible og individuelle strategier tilknyttet hver enkelt elevs behov i spesifikke situasjoner

Utvalgets forslag: 6 hovedstrategier

- Tidlig innsats og forebygging
- Rett til ekstra tilrettelegging i opplæringen
- Tilpassede og fleksible opplæringsløp
- PP-tjenesten og Statped tettere på
- Helhet krever tverrfaglig og tverretatlig samarbeid
- Kompetanse på alle nivåer

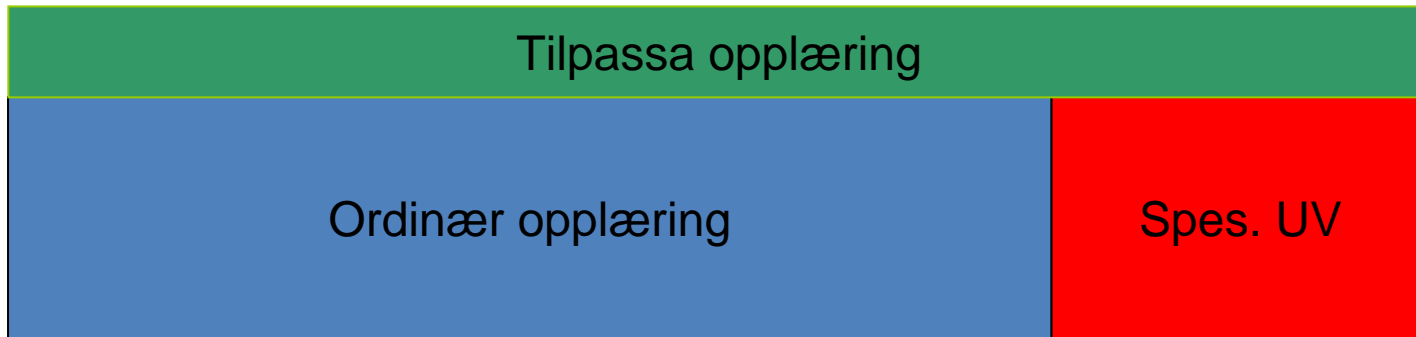
Tidlig innsats og forebygging

- Plikt til kontinuerlig og systematisk oppfølging av barn og unges utvikling, læring og læringsmiljø
- Plikt til språkkartlegging av førskolebarn
- Foreldresamtaler i barnehagen to ganger i året
- Ressursbank med verktøy som støtte for lærernes profesjonelle skjønn
- Læringsbok for systematikk i oppfølgingen av alle barn og unge i hele opplæringsløpet

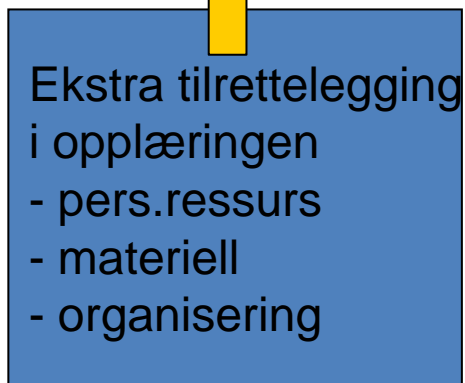
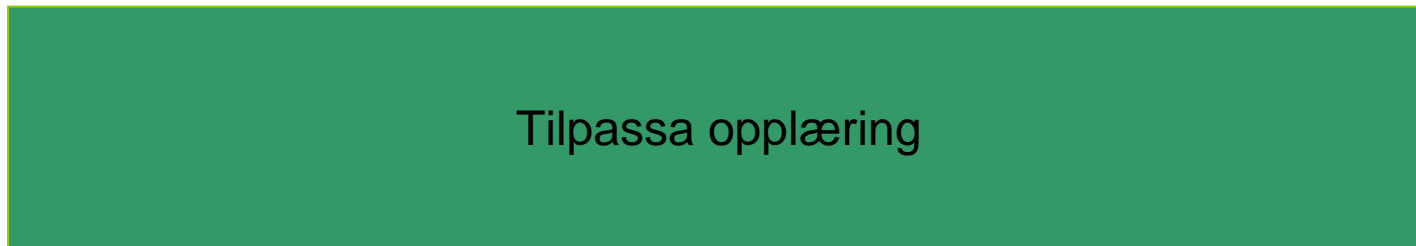
Rett til ekstra tilrettelegging

- Retten til spesialundervisning erstattes av en rett til ekstra tilrettelegging i opplæringen
- Retten utløses, som i dagens lov, ved manglende læringsutbytte
- Kan omfatte
 - personellressurser,
 - materielle ressurser,
 - organisatoriske tiltak
- Krav om relevant kompetanse, eksempelvis spesialpedagogikk
- Mulighet for å fatte enkeltvedtak – uten sakkyndig vurdering, under visse betingelser, dersom foresatte samtykker.
- Løpende dialog med PP-tjenesten forutsettes

Dagens ordning:

Forslag:

Sakkyndig vurdering

- Plikt til å samhandle med PP-tjenesten ligger i bunnen
- Når det er sannsynlig at det må gjøres avvik fra læreplanen
- Når skolen ikke har nødvendig kompetanse
- Når foresatte krever det
- Ved spørsmål om større organisatoriske endringer
- Vurderingene skal holde høy kvalitet – og også omhandle læringsbetingelsene

Tilpassede og fleksible læringsløp

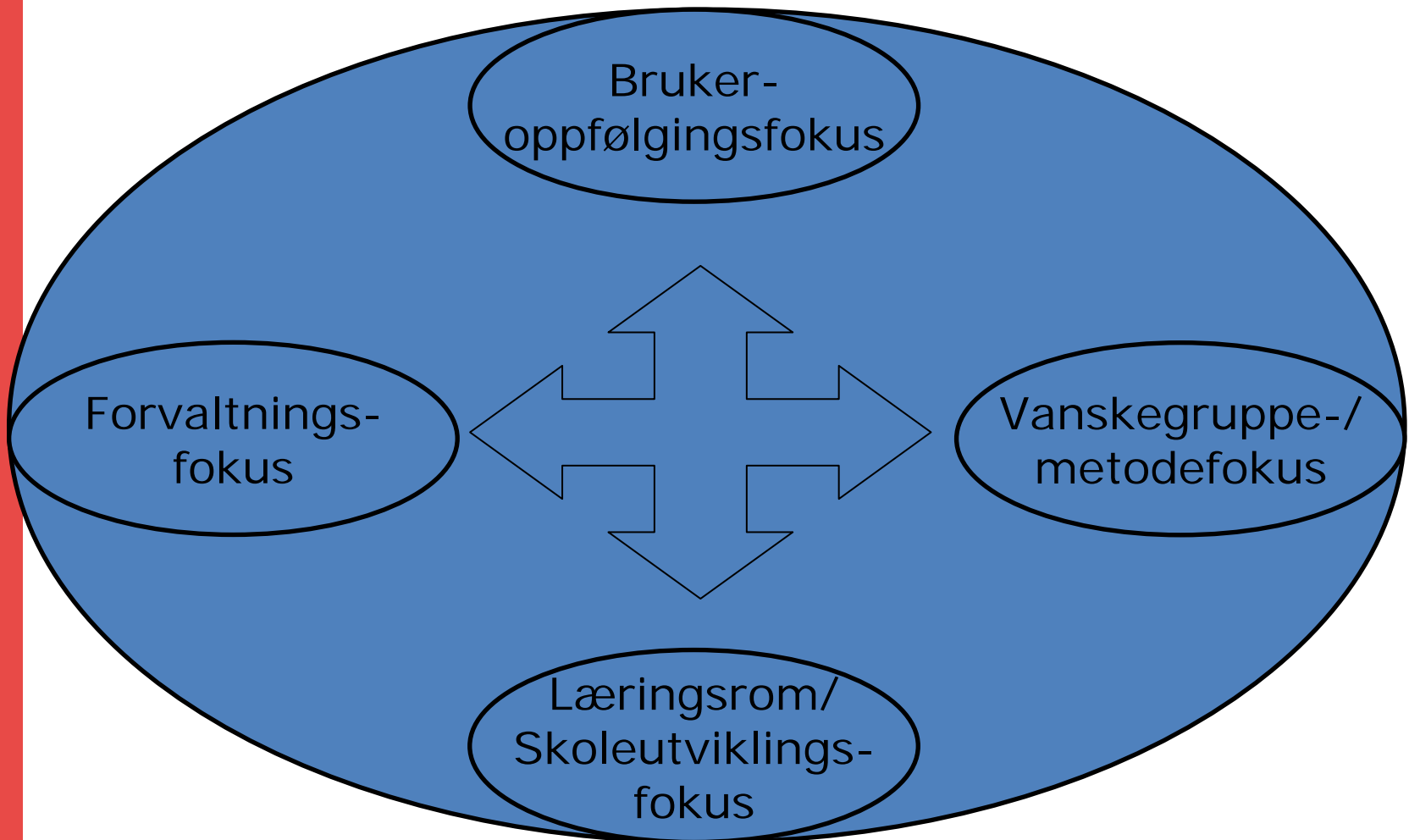
- Forsterke rutiner for overganger
- Et mer praktisk orientert ungdomstrinn
- Konkretiserte og differensierte fagplaner for elever på yrkesfaglig studieretning for å hjelpe lærere å imøtekomme mangfoldet
- Aktivt tilby tilpasset opplæringsløp med avvik fra læreplanen for å mestre videregående
- Alle yrkesfagelever får et 2+2-års løp uavhengig av om de får læreplass
- Økt kompetanse for sosialpedagogisk rådgiver

Om PP-Tjenesten

Funn fra Nordlandsforskning...

- Begrenset rolle i forhold til barnehagers og skolars arbeid med tilpasning og inkludering
 - grunnet kapasitet i PPT
 - grunnet tilbakeholdenhet fra barnehage/skole
 - grunnet "mismatch" mht. tilbud - etterspørsel
- Høy formalkompetanse, og gis anerkjennelse for fagkompetanse.
- "Individretta systemarbeid"
- Eier har en tilbakeholden rolle ift. PP-tjenesten

PPT - avveining ressursbruk/fokus

PP-tjenesten tettere på skoler og barnehager

- PPT skal være tettere på barnehager og skoler
- Bestemmelse om PPT også i barnehageloven
- PPT bistå i vansker med høy forekomst og i utvikling av læringsmiljø
- Nasjonalt utviklingscenter for PPT, med ramme på 8 mill. kr.
- 5-årig kompetanseprogram på totalt 250 mill. kr. for PPT og deres samarbeidspartnere
- Frigjorte midler etter 5 år til styrking av PP-tjenesten

Statped tettere på alle kommunene

- Statped organiseres i fire flerfaglige spesialpedagogiske regionsentre
- Ansvar for tjenesteyting og spisskompetanse på vansker med lav forekomst
- Avvikle sentre for sammensatte læreversker
- Avvikle statlige hørselsskoler på grunnskolenivå
- Briskeby og Andebu som private skoler
- Lillegården som nasjonalt senter for læringsmiljø
- Styrke SEAD – samisk spesialpedagogisk støtte

Samhandling og samordning...

Hva hemmer?

Neppe negative holdninger til samhandling – Jfr. forsker Gidske Holck

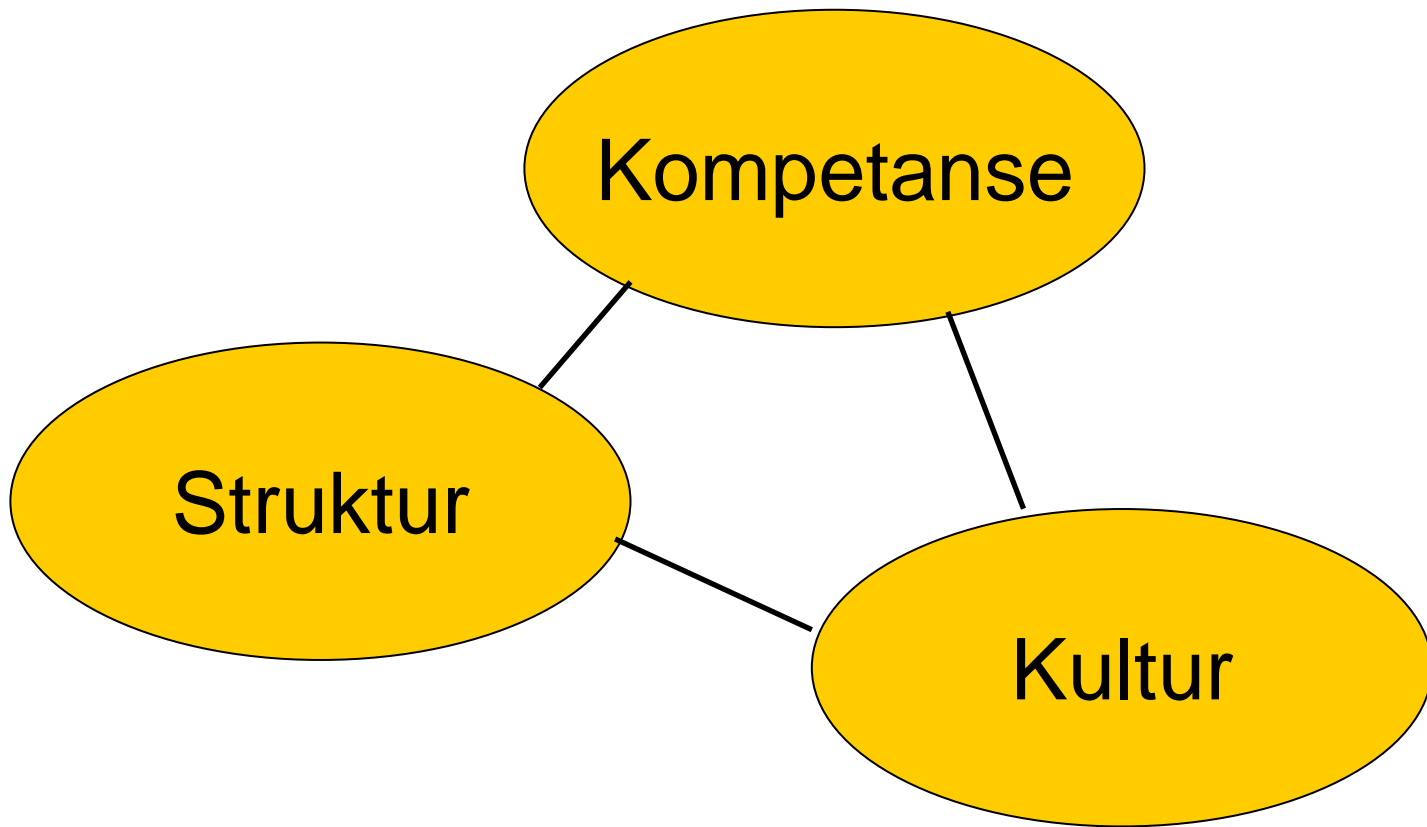
- Komplexitet
 - Organisatorisk (tilpasset inst basert tjeneste)
 - Juridisk (tilpasset inst basert tjeneste)
- Rammebetingelser – tvinge fram forsvarsstrategier fremfor samhandling)
- Manglende kunnskap om andre tjeneyteres domene
 - Oppgaver
 - Lovverk
 - Organisering

Helhet krever tverrfaglig og tverretatlig samarbeid

- Brederer lovforankring, og harmonisering av bestemmelser om individuell plan
- Forpliktende samarbeidsavtaler mellom Statped's spesialpedagogiske regionsentre og habiliteringstjenesten
- Rett til én koordinerende tjenesteyter ved vedvarende og sammensatte behov
- Klargjør ansvar for tilbud etter skoletid etter 7. trinn
- Aktiv bruk av informert samtykke

Økt kompetanse på alle nivå

- Alle førskolelærere/lærere må kunne noe om vanlige utfordringer hos barn og unge
- Sammenhengen mellom kartlegging, vurdering og tiltak må styrkes
- Fem-årig kompetanseutviklingsprogram for barnehager og skoler;
 - Utvikling av gode læringsmiljø
 - Tilrettelegging for bedre læring
- Styrke og integrere forskning om særskilte behov hos barn unge og voksne i forskningsmiljøene
- Samarbeidskompetanse både i pedagogiske og helse- og sosialfaglige yrkesutdanninger
- Styrking og integrasjon av den spesialpedagogiske kompetanse i barnehage og skole

Spesialpedagogens rolle

”....Utvalget ser et klart behov for å styrke den spesialpedagogiske kompetansen, både i lærerutdanningene og i masterutdanningene i spesialpedagogikk. Spesialpedagoger skal på den ene siden hjelpe barn og unge med å tilpasse seg en situasjon eller en institusjon, og på den andre siden ha kunnskap om hvordan sette inn tiltak på systemnivå, slik at barnehage og skole tilpasser seg de barna og elevene som går der....”

Anerkjennelsens gode sirkler...

...fordi jeg klarer ting, så konsentrerer jeg meg og får skryt og så vil jeg mer, også får jeg bra karakterer, så er det bare å stå på enda mer.....
Altså jeg får skryt og ikke så mye kjeft, jeg har liksom vært englebarn for en gangs skyld

Fra studien Skolelivskvalitet hos jenter med diagnosen ADHD
(Tangen, Edvardsen & Kaarstein 2007)

To røde tråder

Oppfølging

- Tettere oppfølging av barn og unge
- Tettere oppfølging når lærere trenger hjelp og systemer svikter
- Statlige regionale tjenester i tettere samspill med kommunene

Kompetanse

- Økt kompetanse for alle på vanlige vansker
- Spesialpedagogisk og annen relevant kompetanse integrert i læringsmiljøene
- Spesialisert kompetanse må videreutvikles

**Takk for
oppmerksomheten!**

